

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

6 ЖИЛД, 3 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 6, НОМЕР 3

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 6, ISSUE 3




19. Botirova Maxliyo O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA REKLAMA MATNLARI TADQIQIGA DOIR ISHLAR TAHLILI.....	106
20. Zakirova Madina Damirovna MAIN LINGUISTIC APPROACHES TO THE INVESTIGATION OF FOREGROUNDING.....	112
21. Бобоев Улаш Нейматович ЭФФЕКТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ ПЕРЕВОДА СРЕДСТВ ШОК-ТЕЙМЕНТА В УЗБЕКСКИХ И ФРАНЦУЗСКИХ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ НА РУССКИЙ ЯЗЫК.....	120
22. Atabayeva Zarnigor Vaxran qizi JAHON ADABIYOTIDA DEMONIZATSIYA MOTIVI, UNING GENEZISI VA AHAMIYATI.....	126
23. Джураев Ботир Илхомович ИНГЛИЗ ТИЛИДА МИҚДОРИЙ АСПЕКТУАЛЛИКНИНГ СИНТАКТИК ИФОДАЛАНИШИ.....	133
24. Балясникова Марина Александровна К ЭТИМОГРАФИИ СИМВОЛА “РАДУГА” В ИНДОЕВРОПЕЙСКИХ ЯЗЫКАХ.....	138
25. Ташбекова Дилором Исмаиловна, Вохидова Нигора Абдузугуровна ПОНЯТИЕ «ЯЗЫК» В РУССКОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX - НАЧАЛО XX ВЕКА).....	145
26. Roza Timonova, Khadicha Suyarova THE IMPACT OF LINGUISTIC PECULIARITIES IN ADVERTISING LANGUAGE: A STUDY ON PUNS, METAPHORS, AND SLOGANS.....	150
27. Ёринова О. ЧОРВАЧИЛИК ТЕРМИНЛАРИ ЎРТАСИДА ГИПОНИМИЯ ҲОДИСАСИНННГ ШАКЛЛАНИШИ.....	155
28. Камалходжаева Саида Саидахмадовна ПРАНК КАК ОБЪЕКТ СУДЕБНОЙ ЛИНГВИСТИКИ.....	160
29. Koziyeva Iqbol Komiljonovna KELIB CHIQISH TURKIY BO'LGAN RUS FAMILIYALARI.....	163



Koziyeva Iqbol Komiljonovna

Buxoro davlat universiteti
rus tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi
ikbolkoziyeva0105@gmail.com

KELIB CHIQISH TURKIY BO'LGAN RUS FAMILIYALARI

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.0000000>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Rossiya xalqlari tarixi davomida slavyan va turkiy tillarning o'zaro ta'siri uzoq va shiddatli bo'lganligi, bu tillar lug'atining barcha sohalarida, ularning frazeologiyasida, qisman fonetika va grammatikada chuqur iz qoldirganligi haqida aytiladi. Turkiy tillar elementlarining rus nutqiga va rus tiliga kirib borishi juda xilma-xilligi, lekin hozirgacha u to'liq ochilmaganligi haqida gapiriladi. Maqolada yana Turkiy kelib chiqishi bo'lgan rus familiyalarini tahlili, rus familiyalarining kelajakdagi umumiy lug'ati borasida to'xtalib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Antroponim, turkey til, o'zbek antroponimikasi, shaxsiy nom, slavyan nomlari, tilshunoslik, turkey lug'at, antroponimik signal.

Козиева Икбал Комильжоновна

Бухарский государственный университет
преподаватель кафедры русского языкознания
ikbolkoziyeva0105@gmail.com

РУССКИЕ ФАМИЛИИ ТЮРКСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассказывается о том, что на протяжении истории народов России взаимодействие славянских и тюркских языков было длительным и интенсивным, оставившим глубокий след во всех областях лексики этих языков, в их фразеологии, отчасти в фонетике и грамматике. Говорят о том, что проникновение элементов тюркских языков в русскую речь и в русский язык весьма разнообразно, но до сих пор полностью не раскрыто. В статье снова будет рассмотрен анализ русских фамилий тюркского происхождения, а также будущий общий словарь русских фамилий.

Ключевые слова: Антропоним, турецкий язык, узбекская антропонимика, личное имя, славянские имена, Лингвистика, турецкий словарь, антропонимический сигнал.

Koziyeva Iqbol Kamiljonovna

Bukhara State University teacher of the
Department of Russian language and literature
ikbolkoziyeva0105@gmail.com

RUSSIAN SURNAMES OF TURKISH ORIGIN

ANNOTATION

this article says that during the history of the peoples of Russia, the interaction of Slavic and Turkic languages was long and intense, leaving a deep mark on all areas of the dictionary of these languages, their phraseology, partly phonetics and grammar. It is said that the penetration of elements of Turkic languages into Russian speech and Russian is very diverse, but so far it has not fully opened. The article will again dwell on the analysis of Russian surnames of Turkic origin, on the future general dictionary of Russian surnames.

Key words: Anthroponymy, Turkish language, Uzbek anthroponymy, personal name, Slavic names, linguistics, Turkish dictionary, anthroponymic signal.

Rossiyaning Yaqin Sharq va birinchi navbatda turkiy dunyo bilan madaniy aloqalarini o'rganish muammosi Sovet Ittifoqi xalqlari milliy madaniyatlarini va tillarining o'zaro ta'sirini o'rganishning dolzarb muammolaridan biridir.

Bu xalqlar tarixi davomida slavyan va turkiy tillarning o'zaro ta'siri shu qadar uzoq va shiddatli bo'lganki, bu tillar lug'atining barcha sohalarida, ularning frazeologiyasida, qisman fonetika va grammatikada chuqur iz qoldirgan.

Agar zamonaviy fanda turkiy tillarning lug'ati, grammatikasi va fonetikasidagi rusizmlarni tahlil qilishga bag'ishlangan ko'plab maxsus tadqiqotlar mavjud bo'lsa, rus va boshqa slavyan tillaridagi turkizmlarni tahlil qilishga bag'ishlangan tadqiqotlar hali ham etarli emas. slavyan va turkiy xalqlar sifatida milliy madaniyatning rivojlanish jarayonlarini chuqur anglash uchun bu tadqiqotlar katta ahamiyatga ega.

Turkiy tillar elementlarining rus nutqiga va rus tiliga kirib borishi juda xilma-xildir, lekin hozirgacha u to'liq ochilmagan, ayniqsa grammatika, fonetika va frazeologiyaga nisbatan.

Rus so'zshakllanishidaturkiyo'zlashmalar (masalan, ba'zi bir juft so'zlarni shakllantirishda turkey modellar) vafrazeologiya (masalan, turkey nutqlardan olingan yozuvlar, masalan, kelinglar, o'tiraylik) o'rganilmagan. Rus lug'atidagi turkiy leksik o'zlashmalar ham etarli va tizimli ravishda o'rganilmagan. Bu borada o'rganish eng kam ta'sir ko'rsatadigan sohalaridan biri antroponomikadir, shu bilan birga u nafaqat tilshunos, balki tarixchi uchun ham katta qiziqish uyg'otadi.

Turkiy kelib chiqishi bo'lgan rus familiyalarini tahlil qilishga bag'ishlangan tadqiqot rus familiyalarining kelajakdagi umumiy lug'ati uchun dastlabki materiallarni taqdim etishga qaratilgan.

Etimologiya sohasidagi tadqiqotlar ko'p hollarda ko'proq yoki kamroq sub'ektiv gipotezalarni qurishga to'g'ri keladi. Rus tilidagi turkizmlarni o'rganish bilan shug'ullanuvchi slavistlar va turkologlarning vazifalarini qayd etib, N.K.Dmitriyev shunday deb yozgan edi: "Turkiy so'zlarning tarixi bo'yicha mustahkam hujjatli materiallar olish odatda nihoyatda mushkul, hatto imkonsiz bo'lsa ham, ilmiy hujjatlashtirish zarur.

Rus tilida turkizmlarni o'rganish uchun hali ham shunday ob'ektlar mavjudki ularni ma'lum bir kontekstda o'rganishga imkon beradi; ularga, masalan, "Slovoopolkul'goreve", "Domostroy" va boshqalar kabi tarixiy yodgorliklarni, ya'ni ma'lum bir tarixiy davr va o'ziga xos tarixiy sharoitlarga tegishli yodgorliklarni kiritadi.

Ruslar turkiy kelib chiqishi bo'lgan ko'plab familiyalarga ega bo'lishiga qaramay, shu paytgacha ushbu masala bo'yicha maxsus tadqiqotlar o'tkazilmagan. E. P. Karnovich, bu masalaga birinchilardan bo'lib, rus tarixiy familiyalarida muhim turkiy qatlamni qayd etdi. "Umuman olganda, tatarlardan kelgan knyazlar, - deb yozgan u, - bizda juda ko'p narsa bor edi va hozir ham oddiy rus xalqida har bir tatarni Shahzoda deb atashadi..." [5. C, 60]. Biroq, uning chet tilidagi, xususan, turkiy kelib chiqishi bo'lgan alohida ismlar va familiyalarni etimologizatsiya qilish bo'yicha ko'plab urinishlari noto'g'ri edi. Uning kelib chiqishi bo'yichaYengalichev, Akchurin, Bulushev,Uteshev, Kudashev va boshqalar kabi turkiy familiyalar Mordoviya familiyalari deb tasniflanmagan, garchi ba'zi familiyalarga nisbatan ularning kelib chiqishi to'g'ri aniqlangan bo'lsa ham.

A. M. Selischev rus familiyalarining turkiy kelib chiqishi haqida ba'zi va ko'proq tasdiqlangan ma'lumotlarni keltiradi [7. C,137-141].

Masalan, uning turkiy taxalluslarning kelib chiqishi bo'yicha juda aniq tarjimalari: Bulgak "notinch, notinch odam", Sutirga "bema'ni odam" va boshqalar, shuningdek, Alay, Axmat, Balaban, Kizil, Kasim, Kipchak, Mamay, Murat, Mansur, Murat, Saadak, Qizilbay, Romozan, Sheremet, Urus va boshqalar kabi turkiy vositalar orqali kirib kelgan ismlar.

Biroq, turkiy kelib chiqishi bo'lgan rus familiyalarini batafsil filologik tahlil qilish va ularning paydo bo'lishining o'ziga xos tarixiy sharoitlarini aniqlash, buning uchun keng va unumdor materialga qaramay, turkologlar tomonidan hali ham amalga oshirilmagan. Ba'zida ma'lum bir familiyaning turkiy kelib chiqishini aniqlashga imkon beradigan juda aniq uzatishda ma'lumot berilgan juda ko'p manbalar mavjud.

N.I.Tupikovning taniqli "Qadimgi ruscha shaxsiy ismlar lug'ati" dan tashqari, shaxsiy ismlar va familiyalarining (otaning ismlarining) istisno to'plami bo'lib, u bo'yicha materiallarni tanlash, tahlil qilish va taqqoslashning asosiy manbalari. Turkiy kelib chiqishi bo'lgan o'ziga xos ruscha familiyalar har xil turdagi annalistik ma'lumotlar, huquqiy hujjatlar, ma'naviy va shartnoma xatlari, feodal yer egalik qilish aktlari va boshqalar bo'lishi mumkin, ularning nisbatan to'liq bibliografiyasi V. K. Chichagov [13. C,104] monografiyasida keltirilgan. shuningdek, A. V. Superanskaya kitobida [8.C,85].

Ushbu nashrlarning barchasida minglab rus familiyalari mavjud bo'lib, ularning katta qismi turkiy familiyalardir.

Ushbu uchta ro'yxatning birinchisi Tsar Vasiliy Ivanovich Shuiskiy, ikkinchisi - Tsar Fedor Ivanovich, uchinchisi - Tsar Ivan IV Vasilyevich (Grozniy) davrida tuzilgan. Shunday qilib, ularning barchasi 17-asr boshlariga to'g'ri keladi, bu ularning alohida qadriyatidir, chunki ularda biz "eski boyar va knyazlik oilalari tarixini aynan shu oilalar tasavvur qilgan shaklda" topamiz. Bu nasabnomalar "har bir qadimgi oilaning kelib chiqishini juda yaxshi aniqlaydi", bu familiya yoki taxallusning asosini aniqroq aniqlash uchun juda muhim ko'rinadi. Bundan tashqari, nasl-nasablardan birida, ya'ni "Sinodal ro'yxat" deb nomlangan ba'zi ma'lumotlar mavjud.

Qadimgi rus urug'larining tatar knyazlari urug'lari, "Chingizxon avlodlari va turli tatar podshohlari va boshqa urug'lardan bo'lgan knyazlar" bilan aloqalari [18. C,93.], bu ma'lum bir rus familiyasining turkiy kelib chiqishini aniqlash uchun juda muhim ko'rinadi.

Har bir antroponimning (bu holda familiya) kelib chiqishini aniqroq ilmiy asoslash uchun, birinchi navbatda, iloji bo'lsa, ushbu familiyaning uzoq ajdodlarining taxalluslari bilan bog'liqligini aniqlash kerak. Birinchidan, ushbu familiyaning boshqa qarindosh familiyalar bilan tarixiy aloqalari; ikkinchidan, zarur hollarda timsollarning tegishli tasvirlarida egalarining sharqiy (turkiy) kelib chiqishini ko'rsatuvchi umumiy geraldik belgilarni aniqlash; uchinchidan, u yoki bu nom yoki taxallusning aniq transkripsiyasini belgilash, lekin buning uchun imkoniyatlardan foydalanib, ularning nasl-nasablarda qo'llanilgan barcha fonetik variantlari va birinchi navbatda, eng qadimiylaridan foydalanish; to'rtinchidan, asl so'zni tahlil qilish, turli turkiy tillardan mos o'xshashliklarni keltirish va shu ma'lumotlarga asoslanib, bu taxallusning, binobarin, bu familiyaning u yoki bu etimologiyasini aniqlash.

Nasabnomalarda odatda ushbu familiya asoschisining kelib chiqishi ko'rsatilgan va ko'pincha familiyaning asoschisi G'arb yoki Sharqdan kelib chiqqan deb ta'riflanadi.

Nasab asoschisining g'arbiy kelib chiqishi ko'pincha sun'iy ravishda aniq Sharqiy, turkiy kelib chiqishi, familiyasi bilan bog'liq, ammo familiyaning Sharqiy kelib chiqishi to'g'risidagi nasl-nasabdagi ma'lumotlar, qoida tariqasida, ozmi-ko'pmi aniq bo'lib, ularning ota-bobolarining tegishli Sharqiy ismlari va taxalluslari bilan tasdiqlanadi.

Turkiy kelib chiqishi bo'lgan rus oilalarining asosiy qismi o'zlarining ajdodlari - oltin O'rda (XIV - XV asr oxiri) avlodining asoschilari bo'lgan, ammo turkiy kelib chiqishi bo'lgan avvalgi familiyalar ham mavjud polovetslar, pecheneglar, uzovlar, torkovlar va boshqalardan kelib chiqqan.

Turkiy dunyoga nisbatan barcha familiyalarni to'rtta asosiy turga bo'lish mumkin.

Birinchi tur turkiy so'zga asoslangan familiyalardan iborat bo'lib, ularning kelib chiqishi to'g'ridan - to'g'ri qadimgi o'g'uz va polovetslar qabilasi birlashmalaridan yoki Oltin O'rda va undan keyingi tatar xonliklaridan-Qozon, Qrim, Astraxan, Sibir, katta Nogay O'rda va boshqalardan kelib chiqqan naslga tegishli turkiy kelib chiqishi familiyalari.

Ikkinchi turga, shuningdek, kelib chiqishi bo'yicha turkiy familiyalar kiradi, ular sun'iy ravishda yaratilgan g'arbiy Evropa nasl-nasablari deb e'lon qilinadi; ularning ajdodlari g'arbiy Evropa nasllari vakillari, g'arbiy Evropadan (Gretsiya, Italiya, Shvetsiya, Germaniya, Angliya, Frantsiya va boshqalar) kelib chiqqan, bu nasl vakillari esa turkiy familiyani olib yurishadi, albatta turkiy yoki turkiy familiyalar bilan bog'liq ruslar tomonidan berilgan yoki turkiy kelib chiqishi bilan berilgan taxallus.

Bunday familiyalarining yorqin misoli Tyutchev va Chicherin ismlari bo'lishi mumkin. Ushbu familiyalarining nasl-nasablarida ularning genuya va italyan kelib chiqishi qayd etilgan, ko'rsatilgan familiyalar esa, albatta, turkiydir.

Ulardan birinchisi, Tyutchev familiyasi qrimcha - turkcha yoki genuyadan - turkiy (genetik jihatdan fors) tuč 3 "yashil mis" so'zidan kelib chiqqan [10. C, 386], «latun» [12. C, 407], tuč~tudž tur. "bronza" [18. C, 149.] + kasb affiksi -čy//--či>tur, tuččy. Tyutchev familiyasining asosi - tutče - keyinchalik dissimilyatsiya natijasi Tyutchev familiyasini ruscha talaffuzi t'učč'ef<tuččy+ -ev rus qo'shimchasi qo'shilgan.

Shunday qilib, Tyutchev familiyasining ajdodi yoki turkiy laqabini olgan italiyalik genuya yoki turkiy genuya yoki Qrimda yashagan va bronza bilan shug'ullangan yoki bronza mahsulotlarini sotgan turk edi.

Biroq, tutčy so'zi bilan bog'liq bo'lgan boshqa etimologiya "birlashgan, qo'shni" [14.C,399], ya'ni "turkiy urug' va oilaga qo'shilgan begona, o'zga qabiladan bo'lgan odam".

Shunday qilib, Tyutchevlar familiyasining asoschisi turkiy laqabli italiyalik genuyalik, turkiy kelib chiqishi genuyalik yoki Qrimda yashagan va bronza ishlari bilan shug'ullangan yoki bronza buyumlarini sotgan turk edi.

Biroq, Tyutchev familiyasining bir xil darajada ishonchli etimologiyasi tutčy "birlashtirilgan, qo'shilgan" so'zi bilan bog'liq bo'lishi mumkin [15. c,399.], ya'ni "turkiy kelib chiqishi bo'lgan oila va oilaga qo'shilgan begona, boshqa qabila odami".

Chicherin familiyasiga kelsak, u turkiy čeč- "tarqamoq, sochmoq" fe'ldan kelib chiqqan bo'lishi mumkin [18. C,198] odatdagi ish-harakatni bildiruvchi kelasi zamon affiksi>čeč-er 'tarqalish, sochilish'. čečer kesimi čečerke fe'li bilan ham bog'lanishi mumkin - "yaxshi gapirishga, nozik so'zlar bilan gapirishga, o'zini ko'rsatishga, g'ururlanishga harakat qilmoq" va čečen 'so'zlashuvchi' sifatidoshi; bu holda, Chicherin familiyasi "so'zgo'y" ma'nosi bilan čečer taxallusiga qaytdi.

Shuningdek, Chicherin ~ Chicherov familiyasi turkiy fe'llardan kelib chiqqan bo'lishi mumkin, čič čič-, tur , Alt. čyč - "splash" - kelgusi zamonning qo'shma affiksi-er, bu harakatning odatiyligini ko'rsatadi>čičer "hech bo'lmaganda bir marta muammoga duch kelgan odam" > ushbu belgi bo'yicha taxallus čičer~chichera>Chicherin yoki Chicherov familiyalariga aylandi. Tula, Orlov, Tambov, Ryazan viloyatlarida uchraydigan ruscha chicher~chichera so'zi yomg'ir bilan, ba'zan qor bilan o'tkir, sovuq kuz shamoli, ehtimol, kelib chiqishi bo'yicha yuqorida aytib o'tilgan fe'llardan biri bilan bog'liq.

Turkiy kelib chiqishi Kutuzov familiyasi ham shu turga tegishli bo'lishi mumkin.qutuz~qutuz 'quturgan', tur. qutuz ~ quduz 'g'azablangan, jahldor, hayajonlangan [17. c,71].

Shu bilan birga, Golenishchev-Kutuzovlarning nasl-nasabida Kutuzovlarning familiyasi "Sodiq buyuk Knyaz Aleksandr Nevskiydan, Rossiyaga kelgan nemis halol eri Gabriel nomidan kelib chiqqanligi ko'rsatilgan.

Bu Gabriel buyuk nabirasi Fedor Aleksandrovich Kutuz bor edi, undan Kutuzovlar ketishdi" [17.c,17]. Fedor Kutuzdan kelib chiqqan Andrey Mixaylovich Kutuzovning avlodi qiz Qozon shohi Simeon bilan turmush qurgan. Kutuzning akasi Ananiya Aleksandrovichning o'g'li Vasiliy bor edi, u Golenishe deb nomlangan.Ularning Golenishchev-Kutuzov avlodlari Rossiya taxtiga xizmat qilishgan ... "[17.c, 32].

Uchinchi turdagi familiyalarga ildizida turkiy bo'lgan, tashuvchilari turkiy kelib chiqishi aniq bo'lmagan familiyalar kiradi. Masalan, ruslarning taniqli tarixiy familiyalari: Kurakinlar (turk. quraq 'bo'sh odam, ochko'z, baxil'), ularning oilasi Litva knyaz Gedimin va Kiev knyazi Vladimir yoki Bulgakovlar (turk. bulyaq "mag'rur, notinch odam, muammo yaratuvchi"), uning oilasi ham Gedimin va Avliyo Vladimirdan kelib chiqqan.

Nihoyat, oxirgi, to'rtinchi guruh ruscha ildizga ega bo'lgan familiyalardan iborat bo'lib, ularning tashuvchilari turkiy kelib chiqishli hisoblanadi.

Bunday hollarda nasabnomalar ba'zan familiyaning turkiy (tatar) kelib chiqishiga oddiy havola beradi, masalan, Stroganovlar va Rostopchinlarning nasabnomalarida bo'lgani kabi, bu naslning o'ziga xos turkiy asoschisi ko'rsatilmaydi yoki bu familiya asoschisining turkiy nomi allaqachon berilgan. Uning ruscha nomini olgan; bu guruhga Petrovix-Solovovo, Leontyevix, Matyushkinix, Plemyannikovix, Zagryazhskix, Svistunovix, Uvarovix va boshqa familiyalar kiradi.

Familiyasi ruscha so'zga borib taqaladigan, o'z ma'nosiga ko'ra reja qilmoq fe'li yoki ostrog nomi bilan bog'langan Stroganovlar nasl-nasabida shunday deyilgan: "Baron Aleksandr Sergeevich Stroganov, Rim imperiyasining grafi, nasl-nasabidan. tatar oilasi; nasroniylik e'tiqodini qabul qilgandan so'ng, uning ajdodi Spiridon nomini oldi, sodiqlik va jasoratning ajoyib tajribalari uchun u Buyuk Gertsog Dmitriy Ioannovich Donskoy tomonidan Rossiya armiyasida gubernator sifatida berilgan. Ushbu Spiridonning avlodi Anikiy Fedorovich Stroganov Solivychegodsk deb nomlangan shaharga ko'chib o'tdi va u erda tuz zavodlarini tashkil etib, turli viloyatlarni Rossiya imperiyasiga bosib olish va Sibirni egallashga katta hissa qo'shdi "[18.c, 16].

Rostopchinlarning nasl-nasabida familiyaning Qrim-tatar kelib chiqishi haqida ham ma'lumot mavjud, garchi uning asoschisining laqabi endi turkiy emas, balki rus mintaqaviy so'zi rastopch(SH)a, tambovga tegishli. "og'zi ochiq, garang" [18. C, 78]: "graf Fedor Vasilyevich Rostopchin qadimgi olijanob familiyadan kelib chiqqan bo'lib, u razryad arxivining ma'lumotnomasida ko'rsatilganidek, buyuk Shahzoda Vasiliy Ioannovichdan kelib chiqqan.

Rostopch laqabli Qrim tatar Boris Fedorovich, uning avlodlari Rostopchina Rossiya taxtiga ko'p xizmat qilgan ... "[18. c,12].

Petrovix-Solovovo, Plemyannikov, Zagryajskiy, Svistunovix, Uvarovix va boshqalarning familiyalariga kelsak, bu rus familiyalari kelib chiqishi bo'yicha nasllarga tegishli bo'lib, ularning asoschilarining turkiy ismlari nasl-nasabida saqlanib qolgan.

Turkiy ismlarning qisqacha tahlili va tegishli familiyalar asoschilarining taxalluslari bilan ularning nasl-nasablaridan parchalar.

Petrovi-Solovovo: "Petrovi-Solovovo nasli Buyuk Knyaz Fyodor Olgovich Ryazanskiydan Buyuk O'rda Murzasi Batirdan kelib chiqqan va cho'qintiruvdan so'ng, o'g'li Gleb Baturich Buyuk Knyaz Ivan Fedorovich Ryazanskiyda boyar bo'lgan Metyus deb nomlangan. Bu Gleb Baturichning nevarasi Mixaylo Petrov Solovovo 1598 yilda Chernigovda polk boshlig'i bo'lgan. Uning qizi Praskovya Mixaylovna podshoh Ioann Vasilevichning o'g'li Tsarevich Ioann Ioannovichga uylangan edi " [18. c, 47]. Petrov - Solovovo gerbidagi geraldik ma'lumotlar - kesishgan o'qlar, yarim oy va sakkiz qirrali yulduz ham ularning familiyasining Sharqiy kelib chiqishini ko'rsatadi.

Umumiy ajdoddan kelib chiqqan Petrovix-Solovovoning oilaviy familiyasi Leontyevlarning familiyasi bo'lib, ularning nasl-nasabida shunday deyilgan: "Buyuk Knyaz Fyodor Olgovich Ryazanskiyga Katta O'rda Murzasidan Batur va cho'qintiruvdan keyin Mefodiy deb nomlangan; uning o'g'li Gleb Baturich Buyuk Knyaz Ivan Fedorovich Ryazan boyari bo'lgan" [18.c, 30].

Ushbu nasl-nasablardan ko'rinib turibdiki, Petrovlar-Solovovo va Leontyevlar familiyalarining umumiy ajdodi Katta O'rda Murzadan kelib chiqqan Batur bo'lgan. Biroq, Baturovi yoki Baturini umumiy familiyasi o'rniga Petrov-Solovovo va Leontyevi rus familiyalarini olishdi, ehtimol ularning keyingi asoschilari Petr va Leontiyning ismlari bilan.

Ularning umumiy ajdodi Murza Batirning ismi Arab birikmasidan kelib chiqqan Murza unvonidan iborat.arab. amir "knyaz" va fors. zade 'o'g'il' > amir zada>mirza~murza 'kyazning o'g'li, amirning o'g'li' va Batirning o'z ismi tatarlarga borib taqaladi. tat.batyr ~ batur < mong.bahadur "Jasur, qahramon, kuchli" (rus. "bogatir").

Petrov-Solovovo va Leontiev familiyalarining Katta O'rda bilan aloqasi ularning oilaviy gerblarining umumiy geraldik belgilarida ifodalanadi, ularning tavsifi quyidagicha berilgan: "to'rt qismga bo'lingan qalqonning o'rtasida chiziq bilan ikkiga bo'lingan kichik qalqon bor, unda quyidagilar tasvirlangan: yuqori yarmida ko'k maydonda kumush sakkiz qirrali yulduz va kumush yarim oy, shoxlari yuqoriga qaragan; pastki qismida esa oltin maydonda pastki burchaklarga uchayotgan krest shaklida ikkita o'q qo'yilgan. Birinchi va to'rtinchi qismlarda ko'k (Leontyevlar

gerbi) va qizil (Petrovi-Solovovo gerbi) maydonlarda o'ng qo'lida kumush nayzalarni ushlab turgan tabiiy kiyimlarida bitta qora rang ko'rsatilgan. Ikkinchi va uchinchi qismlarda qizil (Leontyevlar gerbi) va ko'k Petrovi-Solovovo gerbi) maydonida orqa oyoqlarida turgan ikkita oltin sher ko'rinadi, toj kiygan, qilichlari yuqoriga ko'tarilgan. Qalqonni ikkita sher ushlagan gerb (Petrovlar gerbi Solovovo), ikkita negr ushlab turgan gerb (Leontyevlar gerbi) [18 c. 47].

Matyushkinlar nasl - nasabida ta'kidlanishicha, "Matyushkinlar naslining ajdodi Arbaush va cho'qintiruvdan keyin Evseviy deb nomlangan, 6768/1260 yillarda Buyuk Knyaz tomonidan mol-mulk va Voladimerga noib sifatida berilgan O'rda shahridan sodiq buyuk Knyaz Aleksandr Nevskiyga borgan. Matyushkini laqabli bu Arbaushning avlodlari, ko'pchilik Rossiya taxtiga xizmat qilishgan ..." [18.C,24].

Matyushkin arbaush familiyasining asoschisi nomi Chagatay tilidagi arbay~arbaq 'yolg'on, aldov; fitna, pichirlash, ko'rsatma, maslahat' - + giyohvandlik va kasbning affiksi-čy/ / či, - šy / / - ši>arbayšy~arbaqšy~ arbawšy 'yolg'on, aldov; fitna, maslahatchi'; ruscha moslashuv: arbawšy>arbaush

Plemyannikov familiyasining o'xshash turi haqida nasabnomada shunday deyilgan: "Olijanob Buyuk Gertsog Konstantin hukmronligi davrida Saltaneich Yandougand Tregub Oltin O'rdani tark etdi va cho'qintiruvdan keyin u Vasiliy deb nomlandi va uning saroyi Diulanov va Aspag birinchi o'rinni egalladi. ming to'qqiz yuz kishi va Buyuk knyaz unga ko'plab mulklar berdi.

Adabiyotlar

1. Begmatov E. A. O'zbekiston nomlari ma'lumotiislari ma'nosi (izoxlilug'at). 14 600 ismlar izoxi.2-nashri. — Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (lug'at), 2007. — 608 r.
2. Bekmurodov N. Chiroyli ismlar to'plami. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2010. – 376 r.
3. Bolotov V. I. nutqda antroponimlarni yangilash –ingliz tilida) -Diss.... nom. Filol. fanlar. – Toshkent, 1970. -188 s.; Bolotov V. I. nutqda antroponimlarning ijtimoiy sohaları va entsiklopedik ahamiyati. AkademikBulgare des sciences centre de Linguistique et Literature. Actes du XIecongres international des sciences onomastiques, t.1 Sofia, 28.VI-4. VII. 1972 Sofia, 1974. — P. 147-154.
4. Bolotov V. I. tegishli Ism. Umumiy ism.Matnning hissiyligi. Lingvistik va uslubiy eslatmalar. –Toshkent: fan, 2001. — 360 p.
5. Bolotov V. I. tegishli nomlar nazariyasi. — Toshkent: O'zMU, 2003. - 98 S.
6. Bondarenko E. V. madaniyatlararo oilaviy aloqa maxsus aloqa turisifatida.: Muallif. diss.... nom. Filol.fanlar. -Volgograd, 2010 yil. - 22 S.
7. Galiullina G. R. tatar antroponimi lingvistik va madaniy jihatdan.: Muallif. diss... dokt. Filol.fanlar. — Qozon, 2007 yil. - 55 S.
8. Dospanova D. U. matnning chet tilidagi bezaklari (rus tilidagi nasrning qoraqalpoq tilimlari asosida): Muallif. diss... nom. Filol. fanlar. — Toshkent, 2004. — 25 p.
9. Egorova T. P. ismning semiotik funktsiyasi / / onomastika. Dunyo xalqlari va madaniyati seriyasiga materiallar. - Jild. XXV. O'tish: saytda harakatlanish, qidiruv — P. 21-28.
10. Yermolovich D. I. tillar va madaniyatlar chorrhasida tegishli nomlar. Tilshunoslik va tarjima nazariyasi nuqtai nazaridan tegishli nomlarni qarz olish va uzatish. O'tish: Saytda Harakatlanish, Qidiruv — 133 p.
11. Jo'rayeva I. A. ingliz, o'zbek va rus tillaridagi antroponimik formulalar va ularning ishlash xususiyatlari. — Toshkent: O'zMU, 2012. — 80 s.
12. Jo'rayeva I. A. antroponimlarning nominativ funktsiyalari (ingliz, o'zbek va rus tillari asosida): Muallif. diss... nom. Filol. fanlar. — Toshkent, 2012. — 27 p.
13. Kenjaeva S. E. O'zbek antroponimlarining semantic va sotsiolingvistik tadqiqi: Avtorefer. Filol.Fanlarinozmodi. — Toshkent, 2005. — 26 b.
14. Kubryakova E. V. Til va bilim. — M.: Yaziki.Slavyan madaniyati tillari, 2004 yil. — 560 p..

15. Nafasov T. Markayev O'tish: Saytda Harakatlanish, Qidiruv O'zbek etnoantroponimlari // Onomastika O'zbekiston onomastikasi. Sat. tez.II rep. ilmiy-amaliy.conf. - Qarshi, 1989. — P. 136-140.
16. Nikonov V. A. *Ism va jamiyat.* –M.: Ilmiy. 1974. — 278 p.
17. Nikonov V. A. *o'zbeklar // dunyo xalqlari orasida shaxsiy nomlar tizimi.* –M.: Fan, 1989 yil.– P. 312.
18. Rasulova M. I. *ism aktlarining gender jihati haqida // xorijiy filologiya.* — № 3. — Toshkent, 2011. — P. 81-86.
19. Raximov S. M. *Xorazmvazirligiantroponimiyasi: Muallif. Filol.Fanlari nomzodi.* — Toshkent, 2005. — 25 b.
20. Xazieva G. S. *tatarlarning shaxsiy ismlarini tarixiy va lingvistik tahlil qilish.: Muallif. qandayqilib ... nom. Filol. fanlar.* — Qozon, 2007 yil. — C.23.
21. Jo'rayeva, I. A. *o'zbek antroponimlari millatlararo muloqot nuqtai nazaridan / I. A. Jo'rayev. - Matn: to'g'ridan-to'g'ri // yosh olim.* — 2017. — № 29 (163). — P. 110-114. - URL: <https://moluch.ru/archive/163/45226/> (murojaat sanasi: 29.07.2022).
22. Komiljonovna K. I. *Changes in the system of anthroponyms in the Uzbek language at the end of the 20th century-the beginning of the 21st century //Zien Journal of Social Sciences and Humanities.* – 2022. – T. 10. – C. 65-67.
23. Koziyeva I. K. *THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF RUSSIAN ANTHROPONYMY //МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЯЗЫКА, ОБРАЗОВАНИЯ, ПЕРЕВОДА.* – 2022. – Т. 3. – №. 3.